

JOB

18-22

Job weerspreekt de overtuiging van zijn vrienden dat lijden altijd op goddeloosheid wijst.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/job/18-22

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Jobs vrienden en hun beperkte inzicht	2 min	4
2	Bildads gekrenkte trots en vaste overtuiging	4 min	5
3	Bildad beschrijft het lot van de goddeloze	2 min	7
4	Bildads pijnlijke verwijten over Jobs kinderen	2 min	9
5	Duisternis en water als beelden van rampspoed	2 min	10
6	Job verwerpt de ongegronde beschuldigingen	3 min	11
7	Job voelt zich ingesloten en verlaten	5 min	13
8	Jobs wens dat zijn woorden bewaard blijven	2 min	16
9	Jobs levende Verlosser en hoop op herstel	4 min	17
10	Job waarschuwt zijn vrienden voor het oordeel	2 min	20
11	Zofar noemt de voorspoed van goddelozen kort	3 min	21
12	Kwaad en overvloed in Zofars beeldspraak	3 min	23
13	Zofar beschrijft Gods toorn over goddelozen	3 min	24
14	Job stelt de feiten tegenover hun theologie	3 min	26

15	Goddelozen kunnen levenslang voorspoed hebben	2 min	29
16	Straf, nakomelingen en de dood die gelijkmaakt	4 min	30
17	Goddelozen krijgen soms een eervolle begrafenis	2 min	33
18	God heeft wel behagen in Jobs rechtvaardigheid	2 min	34
19	Valse beschuldigingen over Jobs zorg voor armen	5 min	36
20	Elifaz verdraait Jobs woorden over God	2 min	39
21	Het oordeel en vreugde om andermans rampspoed	2 min	40
22	Elifaz roept Job ten onrechte tot bekering	4 min	41
	Om verder te lezen		43

1

Jobs vrienden en hun beperkte inzicht

De vorige keer zijn we gestopt nadat we Jobs antwoord op de tweede toespraak van Elifaz hadden afgerond. We hebben de eerste volledige gespreksronde gehad, waarin Elifaz, Bildad en Zofar allemaal hebben gesproken en Job hun heeft geantwoord. De tweede ronde is nu begonnen en we hebben de eerste toespraken van die ronde gehad. Elifaz is aanzienlijk directer uit de hoek gekomen, op een meer beschuldigende manier tegenover Job dan de eerste keer. Job heeft op ongeveer dezelfde manier gereageerd.

Wat er vaak gebeurt, is dat Job met deze antwoorden tot op zekere hoogte reageert op de beschuldigingen van zijn vrienden. Op andere momenten vindt hij ze bijna geen antwoord waard. Hij kreunt alleen maar, klaagt en houdt zoiets als een monoloog, waarin hij tegen zichzelf praat. Soms praat hij tegen God. Zijn toespraken gaan alle kanten op. Nu eens klinkt er hoop in door, dan weer verdwijnt die. Soms lijkt hij een klein beetje hoop uit te spreken dat God hem op de een of andere manier in het gelijk zal stellen. Op andere momenten doet hij alsof hij ten dode is opgeschreven en er nooit meer iets beter zal worden. Zo zal hij zijn graf in gaan.

Natuurlijk heeft hij geen idee wat er werkelijk aan de hand is. Dat zouden wij ook niet hebben als we de eerste twee hoofdstukken niet hadden om ons de historische achtergrond hiervan te geven. Maar omdat we die wel hebben, wordt het soms een beetje vermoeiend om te lezen wat zijn vrienden te zeggen hebben. Wat het concrete geval betreft, geven hun woorden blijk van een volkomen gebrek aan inzicht. Wat ze te zeggen hebben, getuigt op zichzelf, als losstaande informatie, niet van een volkomen gebrek aan inzicht. Hun theologie is behoorlijk goed. Maar het probleem met hun theologie is dat ze denken dat ze alles doorhebben en dat God nooit anders handelt dan zoals Hij volgens hen zou moeten handelen, en zoals hun filosofie en theologie zeggen dat Hij handelt.

2

Bildads gekrenkte trots en vaste overtuiging

Nu gaat Bildad, de Suhiet, in hoofdstuk 18 spreken. Dit is zijn tweede toespraak.

Hij zegt:

Hoelang duurt het, voor jullie een einde aan jullie woorden maken? Krijg inzicht, en daarna zullen wij spreken. Waarom worden wij als vee beschouwd, en zijn wij onrein in jullie ogen?

JOB 18:2-3

Zoals ik al zei, beschouwen deze mannen zichzelf allemaal als wijzen. Het zijn filosofen, gerespecteerde mannen. We zien dat Job zelf in een later hoofdstuk, in hoofdstuk 31, of misschien is het 29, vertelt hoe zijn omstandigheden waren voordat zijn beproevingen hem troffen. Hij vertelt hoe vroeger iedereen vol ontzag voor zijn wijsheid was wanneer hij sprak. Misschien bespeuren we in deze uitspraken wat eigengerechtigheid of trots bij Job, maar ongetwijfeld geven ze weer hoe het werkelijk was. Job en zijn vrienden, die wat hun maatschappelijke positie betreft waarschijnlijk min of meer op hetzelfde niveau stonden als hij, waren mannen die om hun wijsheid in aanzien stonden.

Als je de laatste toespraken van Job in hoofdstuk 29 tot en met 31 leest, is het zelfs duidelijk dat Job een soort rechter was. Hij bevrijdde de wezen en de weduwen van hun onderdrukkers. Dat is wat rechters behoren te doen. Hij zat in de stadspoort en zijn uitspraken werden over het algemeen als definitief beschouwd. Bildad, Elifaz en Zofar waren waarschijnlijk mannen die in hun eigen land een vergelijkbare reputatie hadden. Geen van deze mannen vindt het prettig als er wordt gesuggereerd dat ze niet verstandig zijn. Als iemand zegt dat ze ongelijk hebben, vatten ze dat op als een persoonlijke belediging, omdat ze dat niet gewend zijn.

Job heeft tegen zijn vrienden gezegd dat ze ongelijk hebben. Bildad zegt:

Waarom vinden jullie ons dom?

Vertalersnoot: De Engelse vertaling die Gregg hier aanhaalt, heeft in Job 18:3 ‘dom’, waar het bovenstaande Nederlandse citaat ‘onrein’ heeft.

Voor zover ik weet, heeft Job nooit gezegd dat ze dom zijn. Hij zegt dat ze geen gelijk hebben, dat ze de dingen verkeerd zien. Maar zij zeggen en zien de dingen zoals iedereen die ze kennen ze ziet en verwoordt. Iedereen weet toch dat God goede mensen goeddoet en slechte mensen straft. Tenminste, dat is de aanvaarde orthodoxie van hun tijd. Ze denken dat Job zegt dat hij slimmer is dan zij, doordat hij zegt dat het niet waar is.

Natuurlijk beweert Job niet dat hij slimmer is dan zij. Hij beweert ook niet dat hij begrijpt wat er aan de hand is. Het enige wat hij weet, is dat ze geen gelijk hebben, dat hun verklaring niet bij de feiten past.

Bildad zegt in vers 4:

Jij, die je ziel verscheurt in je toorn — zou de aarde omwille van jou verlaten worden, en zou een rots van zijn plaats gehaald worden?

JOB 18:4

Met andere woorden, wat wij hebben gezegd, is een vaststaande waarheid. Het staat vast zoals de aarde vaststaat, zoals een groot rotsblok vastligt. Het kan niet worden verplaatst. Jij denkt dat ter wille van jou, alleen omdat jij je bezwaren hebt, de vaststaande werkelijkheden van hun plaats zullen worden gerukt. En dat wij zouden moeten toegeven aan jouw geklaag en jouw protest dat jij niet binnen de gebruikelijke patronen past. De aarde zal voor jou niet veranderen. De hele orde van de kosmos zal zich niet aanpassen vanwege jouw klachten en jouw beweringen dat je rechtvaardig bent. En dat dit een geval is waarin God iemand verdrukt die rechtvaardig is, terwijl wij weten dat zoiets niet gebeurt, zeggen ze.

3

Bildad beschrijft het lot van de goddeloze

De rest van zijn toespraak, vers 5 tot en met 21, is in wezen een beschrijving van de goddeloze. Daarbij wordt natuurlijk sterk gesuggereerd dat die goddeloze Job is, dat Job goddeloos is. Dit is geen nieuwe stelling. Dit is wat al zijn vrienden in feite zeggen.

Aanvankelijk hebben ze het heel subtiel gezegd en in de latere toespraken zijn ze er openlijker voor uitgekomen. Nu hun mening op subtiele wijze bekend is gemaakt, hoeven ze die niet meer te verbergen. Ze kunnen het directer zeggen. Dit zegt hij.

Ja, het licht van de goddelozen wordt uitgedoofd, en de vlam van zijn vuur zal niet meer schijnen. Het licht wordt in zijn tent verduisterd, en zijn lamp boven hem wordt uitgedoofd. Zijn krachtige schreden worden belemmerd, en zijn eigen raad werpt hem neer. Want met zijn voeten wordt hij in een net geworpen, en hij wandelt over een vlechtwerk van een vangkuil. Een strik grijpt hem bij de hiel, een valstrik overweldigt hem. Een touw is voor hem in de aarde verborgen, een val is voor hem verborgen op het pad. Verschrikkingen jagen hem rondom angst aan en jagen zijn voeten voort. Zijn kracht zal tot honger worden, en de ondergang staat klaar aan zijn zijde. De eerstgeborene van de dood zal de stukken van zijn huid verteren, zijn ledematen zal hij verteren. Zijn vertrouwen zal uit zijn tent gerukt worden; dat doet hem voortschrijden naar de koning van de verschrikkingen. In zijn tent woont wat niet van hem is; over zijn woning zal zwavel gestrooid worden. Vanonder verdorren zijn wortels, en vanboven worden zijn twijgen afgesneden. De gedachtenis aan hem zal van de aarde vergaan, en hij zal geen naam hebben op de straten. Men zal hem wegstoten van het licht in de duisternis, en men zal hem van de wereld verjagen. Hij zal geen zoon of kleinzoon hebben onder zijn volk, en niemand zal in zijn woning overblijven. Over de dag van zijn ondergang zullen zij die na hem komen, ontzet zijn, en de ouderen zullen met schrik bevangen worden. Zeker, zo vergaat het de woning

van wie onrecht doet, en dit is de plaats van hem die God niet kent.

JOB 18:5-21

4

Bildads pijnlijke verwijten over Jobs kinderen

De suggestie hier is dus dat deze dingen, die Job eigenlijk allemaal zijn overkomen, de dingen zijn die mensen overkomen die God niet kennen en die goddeloos zijn. Er staat hier dus niet echt iets nieuws. Het lijkt er wel op dat Bildad Job graag telkens weer aanvalt met opmerkingen over zijn kinderen. Hier zegt hij in vers 19:

Hij heeft geen zoon of nakomelingen onder zijn volk, en er is niemand meer over in de huizen waar hij woonde.

Dat is voor Job beslist iets heel pijnlijks. Van alles wat hem is overkomen, moet dit een van zijn grootste bronnen van verdriet zijn: zijn kinderen zijn gestorven.

Bildad had dat eerder al op een heel ongevoelige manier ter sprake gebracht. In zijn eerdere toespraak in hoofdstuk 8, geloof ik, verwees hij naar Jobs kinderen. Hij zei:

Als je kinderen tegen Hem gezondigd hebben, heeft Hij hen laten gaan in de macht van hun eigen overtreding.

JOB 8:4

Ik dacht dat dat in hoofdstuk acht, vers vier stond. Ja:

Als je zonen tegen Hem gezondigd hebben, heeft Hij ze verstoten om wat ze verkeerd hebben gedaan.

Als Bildad dit zegt, moet hij dus wel weten dat hij hier zout in een open wond wrijft. Een man heeft zijn kinderen verloren, en hij zegt: 'Nou, je kinderen waren gewoon rotzakken. Je kinderen waren slechte mensen.' Er is eigenlijk geen enkel bewijs dat dat waar was, evenmin als er bewijs is dat Job een slecht mens was. Er wordt ons niet

verteld dat zijn kinderen buitengewoon rechtvaardig waren, zoals ons dat over hem werd verteld, maar er wordt ons ook niets negatiefs over hen verteld. Het is dus alleen maar een aanname.

Als al je kinderen omkomen en iemand zegt: ‘Nou, dan zullen zij ook wel goddeloze mensen zijn geweest’, dan zal dat je kwaad maken. Dat Job soms ontploft, is niet zo verrassend. Wat ik verrassend vind, is dat hij niet sneller en woedender ontploft bij sommige van die verwijten aan het adres van zijn eigen kinderen, enzovoort.

5

Duisternis en water als beelden van rampspoed

Maar Bildads toespraak bevat natuurlijk eigenlijk niets nieuws. Hij geeft een lange beschrijving van de slechte dingen die slechte mensen overkomen. Er wordt veel verwezen naar duisternis: het is donker in zijn tent, zijn licht gaat uit. Dit is beeldspraak waar we goed op moeten letten, want die komt in het hele boek Job voor, en ook in de poëzie en zelfs bij de profeten. Duisternis is een gebruikelijk beeld voor rampspoed, en over het algemeen is licht een beeld voor de zegen van God. Zelfs wanneer je bij de profeten komt, in het boek Jesaja, wordt heel vaak naar licht verwezen als beeld voor Gods glimlach of Gods zegen. Duisternis is gewoon een algemeen beeld voor rampspoed.

Een ander heel gebruikelijk beeld, hoewel dat in deze toespraak niet voorkwam, maar dat we in Job vaak zullen zien, is dat van water of overstromingen die komen: overweldigende overstromingen, golven van verdriet en problemen die opkomen. Ook de Psalmen spreken op deze manier over beproevingen. Dit zijn gewoon enkele gebruikelijke beelden uit de poëzie van het Midden-Oosten wanneer men wil spreken over de slechte dingen die mensen overkomen. Meestal worden ze overspoeld door watermassa's en is het donker voor hen. Hij gebruikte het beeld van licht en donker vrij veel in vers 5 en 6.

Hij spreekt hier veel over de tent van de goddeloze, en hij vermeldt dat die uit zijn tent wordt gezet. De mensen die erin wonen, zijn geen familie van hem. Met andere woorden, zijn plaats is overgenomen door mensen die niet eens aan hem verwant zijn.

Vertalersnoot: De Engelse vertaling die Gregg in Job 18:15 aanhaalt, spreekt over bewoners die niet tot de goddeloze behoren. Het bovenstaande Nederlandse citaat heeft ‘wat niet van hem is’. We weten niet of iemand tijdens Jobs afwezigheid in zijn tent was gaan wonen, maar er zijn in elk geval bepaalde mensen die zijn positie in de samenleving hebben ingenomen. Dat weten we, omdat hij dat zelf noemt als onderdeel van zijn klacht.

6

Job verwerpt de ongegronde beschuldigingen

Job antwoordde en zei in hoofdstuk 19:

Hoelang blijven jullie mijn ziel bedroeven, en mij met woorden verbrijzelen? Jullie hebben mij nu al tien keer schande aangedaan; jullie schamen je niet om mij zo hard te behandelen. Maar ook als ik werkelijk gedwaald heb, zal mijn dwaling dan toch bij míj overnachten? Als jullie je werkelijk boven mij verheffen, en mijn schande als bewijs tegen mij aanvoeren, weet dan dat God mij neergedrukt heeft, en mij met Zijn vangnet omsingeld heeft.

JOB 19:2-6

Hij zegt:

God heeft me onrecht aangedaan.

Vertalersnoot: Gregg bespreekt hier de Engelse formulering ‘God has wronged me’ in Job 19:6. Het bovenstaande Nederlandse citaat heeft ‘God mij neergedrukt heeft’.

Dat houdt in dat God onrecht heeft gedaan. God heeft iets verkeerd gedaan. Hoewel hij misschien alleen maar zegt: ‘Iedereen kan zien dat mij onrecht is aangedaan. Ik wil alleen dat jullie weten dat al die dingen die mij zijn aangedaan, van God zijn gekomen.’ En dat is inderdaad waar. God had niet werkelijk onrecht gepleegd, want de hele afloop

is nog niet zichtbaar geworden. Het is geen onrecht om iemand iets af te nemen en hem daar later voor te vergoeden. Het is wel onrecht om iemand iets af te nemen en hem daar nooit op enige manier voor te vergoeden, terwijl hij onschuldig is. Maar dat is uiteindelijk niet wat God doet. Job heeft het einde van het verhaal nog niet gezien. En dus lijkt het op dit moment alsof God hem zonder rechtvaardiging iets heeft afgenomen en hem onrecht heeft aangedaan.

En hij zegt:

Als ik een fout heb gemaakt, zoals jullie zeggen, dan is dat mijn zaak.

‘Niets van wat jullie hebben gezegd, heeft echt geholpen. Jullie kwellen me. Jullie breken me met woorden in stukken. Wat heeft het uitgehaald? Het heeft me niet zover gebracht dat ik mijn fout inzie. Als ik het mis heb, heb ik het nog steeds evenzeer mis als daarvoor. Jullie woorden hebben me niet terechtgewezen.’

Vertalersnoot: Gregg gaat hier uit van de Engelse mededeling ‘mijn dwaling blijft bij mij’ in Job 19:4. Het bovenstaande Nederlandse citaat formuleert dit als een vraag: ‘zal mijn dwaling dan toch bij mij overnachten?’ Waarom? Omdat ze niets over hem hebben kunnen aanwijzen wat werkelijk waar is. Als ze hadden gezegd: ‘We weten toevallig deze dingen over je, omdat we berichten hebben ontvangen over het kwaad dat je hebt gedaan’, of: ‘We hebben gezien dat je deze dingen verkeerd deed’, dan was het een ander verhaal geweest. Ze speculeren alleen maar. En zo breng je iemand er niet toe zijn fout in te zien als hij geen fout heeft gemaakt, of als hij niet weet dat hij er een heeft gemaakt.

7

Job voelt zich ingesloten en verlaten

Hij zegt:

Zie, ik roep: Geweld! maar ik krijg geen antwoord; ik roep om hulp, maar er is geen recht. Hij heeft mijn weg versperd, zodat ik er niet door kan gaan, en op mijn paden heeft Hij duisternis geplaatst.

JOB 19:7-8

Het is interessant: het is waar dat God Job eerder had omheind, of een haag om hem heen had gezet, maar dat was om Job te beschermen. Job was zich er daarvoor nooit echt van bewust geweest dat God een haag om hem heen had gezet om hem te beschermen. Maar nu voelt hij zich ingesloten door, denk ik, zijn beperkte mogelijkheden. Hij voelt zich door God beperkt. De haag die God om ons heen zet, beperkt ons in zekere mate, maar is er natuurlijk ook om ons tegen aanvallen van buitenaf te beschermen.

Er staat:

Hij heeft mijn weg versperd, zodat ik er niet door kan gaan, en op mijn paden heeft Hij duisternis geplaatst. Van mijn eer heeft Hij mij beroofd, en de kroon van mijn hoofd heeft Hij weggenomen. Hij heeft mij aan alle kanten afgebroken, zodat ik ten onder ga, en heeft mijn hoop losgetrokken als een boom. Hij heeft Zijn toorn tegen mij laten ontbranden, en mij tegenover Hem beschouwd als één van Zijn vijanden. Zijn troepen zijn tezamen gekomen, zij hebben hun weg naar mij gebaad, en zich gelegd rondom mijn tent. Mijn broeders heeft Hij ver van mij weggedaan; en wie mij kennen, zijn geheel van mij vervreemd. Mijn naaste verwanten blijven weg, en mijn bekenden vergeten mij.

JOB 19:8-14

Dat wil zeggen: ze zijn niet dicht bij hem gebleven.

Mijn huisgenoten en mijn slavinnen beschouwen mij als een vreemde; een buitenstaander ben ik in hun ogen. Ik riep mijn dienaar, maar hij antwoordt niet; ik moet hem smeken met mijn mond. Mijn adem is vreemd voor mijn vrouw; en ik stink voor de kinderen van mijn buik. Zelfs de jonge kinderen verachten mij; als ik opsta, spreken zij mij tegen. Alle mensen met wie ik vertrouwelijk overlegde, hebben een afschuw van mij, en hen die ik liefhad, hebben zich tegen mij gekeerd. Mijn beenderen kleven aan mijn huid en aan mijn vlees; en slechts mijn tandvlees bleef mij over.

JOB 19:15-20

De uitdrukking ‘escaped by the skin of my teeth’ is eigenlijk een zinsnede die vanuit de King James Version van de Bijbel in het Engelse spraakgebruik terecht is gekomen. We gebruiken die uitdrukking. Ik weet niet zeker wat het eigenlijk betekent, ‘escaped by the skin of my teeth’, maar het betekent dat ik ternauwernood ben ontkomen. Ik heb het maar net overleefd. En dat is wat hij hier zegt.

In deze alinea gaat het hem vooral om het verlies van al zijn belangrijke relaties: zijn broers, zijn goede vrienden, zijn vrouw, zijn kinderen. Het is interessant dat hij in vers 17 zijn kinderen noemt. Hij zegt:

Mijn eigen kinderen walgen van me.

Wanneer werd hij weerzinwekkend? Hij werd pas ziek nadat het bericht over de dood van zijn kinderen was gekomen. Waren ze dan niet echt dood? Heeft hij inmiddels gehoord dat ze niet dood zijn? Zo ja, wanneer heeft hij dat gehoord? Want Bildad denkt dat ze dood zijn. Het is hier niet erg duidelijk.

Het is natuurlijk mogelijk dat hij gewoon aan het razen is en probeert alle relaties op te sommen die hij is kwijtgeraakt. En misschien zijn zijn kinderen door de dood van hem vervreemd, maar stelt hij het voor alsof ze door zijn beproevingen van hem vervreemd zijn geraakt, net zoals alle anderen hem hebben verlaten. Het is niet helemaal duidelijk of hij zijn kinderen hier als dood of levend beschouwt. Dat zijn adem zijn vrouw tegenstaat, kan door zijn ziekte komen. Hij was vanbinnen aan het verrotten, zijn botten waren aan het verrotten en dat soort dingen. Misschien had hij een heel slechte adem. Ik ben er vrij zeker van dat dat waarschijnlijk zo was. Ik stel me voor dat iedereen dat destijds meer had dan tegenwoordig. Ze hadden toen geen mondwater. Maar het is ook mogelijk dat het beeldspraak is waarmee hij zegt: ‘Mijn vrouw wil niet vlak bij mijn gezicht komen.’ Het is alsof ik een slechte adem heb en zij niet bij me in de buurt wil komen.

Vers 21:

Ontferm je over mij, ontferm je over mij, jullie, mijn vrienden!
Want de hand van God heeft mij getroffen. Waarom vervolgen
jullie mij, zoals God, en worden jullie niet verzadigd van
mijn vlees?

JOB 19:21-22

Jullie hebben er niet genoeg aan dat ik lichamelijk lijd; jullie willen me ook emotioneel pijn doen? Jullie willen niet alleen mijn lichaam, maar ook mijn geest kwellen?

8

Jobs wens dat zijn woorden bewaard blijven

Och, werden mijn woorden maar opgeschreven. Och, werden ze
maar opgetekend in een boekrol!

JOB 19:23

Nou, dat zijn ze nu. Dat is één wens die God voor hem heeft vervuld. Eigenlijk heeft God de meeste van zijn wensen vervuld. Hij wenste dat hij een kans zou krijgen om God te zien en voor God te verschijnen, enzovoort. Hij vroeg om heel wat dingen, en de meeste daarvan heeft God ook werkelijk ingewilligd. Ook deze wens, dat zijn woorden opgeschreven zouden worden. Nou, ze zijn inmiddels opgeschreven, zodat anderen ze kunnen lezen:

Och, werden mijn woorden maar opgeschreven. Och, werden ze
maar opgetekend in een boekrol! Werden ze maar met een
ijzeren griffel en lood voor eeuwig in een rots uitgehakt!

JOB 19:23-24

Met andere woorden, ik wil dat mijn woorden voor altijd herinnerd worden. Nou, dat zijn ze ook. Als dit het oudste boek ter wereld is, dan zijn deze woorden langer in herinnering gebleven dan welke andere menselijke woorden uit de oudheid ook die tot in de moderne tijd herinnerd zijn gebleven.

Het is interessant dat hij in hoofdstuk 31, vers 35, nog iets anders zegt. Hij zegt:

Och, had ik maar iemand die naar mij wilde luisteren! Zie, mijn ondertekening! Laat de Almachtige mij antwoorden, en laat mijn Tegenstander een aanklacht op schrift stellen.

JOB 31:35

Hij wenst dat God hierover een boek had geschreven. Nou, God heeft er inmiddels een boek over geschreven.

Vertalersnoot: De Engelse vertaling die Gregg in Job 31:35 aanhaalt, spreekt over 'een boek geschreven hebben'. Het bovenstaande Nederlandse citaat heeft 'een aanklacht op schrift stellen'. Zijn wensen zijn vervuld. Er is een boek met zijn woorden. Hij wilde dat ze opgeschreven en herinnerd zouden worden. Nou, dat is gebeurd, blijvend. En God heeft op verzoek van Job blijkbaar een boek voor de hele mensheid gegeven.

9

Jobs levende Verlosser en hoop op herstel

Ik weet echter: mijn Verlosser leeft, en Hij zal ten laatste over het stof opstaan.

JOB 19:25

Dit is hoofdstuk 19, vers 25. Dit is een van de bekendste verzen uit Job, een van de verzen die christenen het vaakst aanhalen. Want er is een geestelijk lied met die naam, 'Ik weet dat mijn Verlosser leeft', dat op dit vers gebaseerd is. Gewoonlijk wordt dit opgevat als een uiting van Jobs daadwerkelijke geloof in en hoop op een opstanding uit de dood, omdat hij zegt:

Ik weet echter: mijn Verlosser leeft, en Hij zal ten laatste over het stof opstaan. En als zij na mijn huid dit doorknaagd hebben, zal ik uit mijn vlees God aanschouwen. Ik zelf zal Hem aanschouwen, en mijn ogen zullen Hem zien, niet een vreemde; mijn nieren bezwijken van verlangen in mijn binnenste.

JOB 19:25-27

De reden waarom sommige mensen denken dat dit over de opstanding uit de dood gaat, is dat hij spreekt over:

Ook nadat mijn huid is vergaan, zal ik God in mijn lichaam zien.

Vertalersnoot: Gregg gaat hier uit van 'in mijn vlees' in de Engelse vertaling van Job 19:26. Het bovenstaande Nederlandse citaat heeft 'uit mijn vlees'.

Alsof hij wil zeggen: nadat ik gestorven en vergaan ben, zal de dag komen dat ik weer in dit lichaam zal staan en naar God zal kijken. En ik zal het zijn die dat doet, niet iemand anders. En ik zal Hem met mijn eigen ogen kunnen zien.

Het is waar dat dit heel goed vooruitloopt op de leer van de opstanding. Maar je hoeft niet aan te nemen dat Job het zo begreep. Zijn vlees werd al verteerd. Zijn huid was al aan het vergaan op zijn lichaam terwijl hij nog leefde. Hij zou eenvoudig kunnen zeggen: ondanks het feit dat mijn vlees verteerd wordt en mijn huid verwoest is, zal deze beproeving toch tot een einde komen. En de dag zal komen dat ik weer gezond zal zijn. Met andere woorden, niet nadat ik gestorven ben, maar nadat deze beproeving voorbij is. Zodra mijn huidziekte voorbij is, enzovoort, zal ik God kunnen zien.

En als hij dat bedoelt, dan is dat werkelijk waar. Hij heeft God gezien. Niet bij de opstanding, maar tijdens zijn leven. En hij zegt dat zelf ook, nadat God enkele hoofdstukken lang vanuit de wervelwind tot hem heeft gesproken. Dan zegt Job in Job hoofdstuk 42, vers 5:

Alleen door het horen met het oor had ik U gehoord, maar nu heeft mijn oog U gezien.

JOB 42:5

Job 42:5.

Dus de tijd kwam inderdaad dat hij in zijn vlees, nadat zijn huid vergaan was, enzovoort, God werkelijk zag. Hij stond inderdaad weer als een gezond mens op de aarde. Hij zag God inderdaad met zijn ogen. En daarom hoeft de leer van de opstanding niet in dit vers te lezen om het zinvol te laten zijn, of zelfs om het uiteindelijk waar te laten blijken.

En trouwens, niet alles wat Job zei, was waar. Hij speculeerde over heel wat dingen, maar dit was toevallig wel waar. En het was in meer dan één betekenis waar. Het was al waar met betrekking tot zijn aardse leven. Hij herstelde en stond inderdaad voor God. Op de een of andere manier zag hij God met zijn ogen. Dat beweerde hij tenminste. Het is ook waar als je het op de opstanding betreft, maar we weten gewoon niet of hij dat wist. We weten niet of hij het begrip opstanding kende of niet. Deze verzen bewijzen dat niet noodzakelijkerwijs boven alle twijfel. Vers 28:

10

Job waarschuwt zijn vrienden voor het oordeel

Voorzeker, jullie zouden moeten zeggen: Waarom vervolgen wij hem eigenlijk? Want de wortel van de zaak wordt in mij gevonden. Wees zelf maar bevreesd voor het zwaard — want woede is een van de misdaden die het zwaard verdienen — opdat jullie weten dat er een oordeel is.

JOB 19:28-29

Deze verzen zijn in het Hebreeuws erg onduidelijk. Job is een heel oud boek, en sommige delen van het Hebreeuws bevatten oude woorden waar geleerden niet erg vertrouwd mee zijn. Er zijn passages waarin vrijwel elk woord in een vers meer dan één mogelijke betekenis heeft. Soms, niet per se zo vaak, maar in sommige passages weten we niet echt hoe ze vertaald moeten worden. Onze vertalers hebben het zo goed gedaan als ze konden.

Toch kan dit juist zijn. Als dat zo is, lijkt hij te zeggen: ‘Jullie vervolgen mij, en ik ben onschuldig. Daarom zouden jullie je zorgen moeten maken over jezelf. Er is een oordeel, en jullie zullen voor dat oordeel moeten verschijnen. God zal mij in het gelijk stellen. Ik weet dat ik op een dag weer gezond zal staan, ook al is mijn huid nu aan het vergaan. God zal mij in het gelijk stellen. Maar jullie moeten oppassen voor wat Hij over jullie zal zeggen.’

Daar heeft hij ook gelijk in, want toen God inderdaad verscheen, uitte Hij kritiek op Jobs vrienden. Hij oordeelde niet dat ze ongelijk hadden. Hij eiste wel dat ze een offer brachten om verzoening te doen voor het kwaad dat ze hadden gedaan door Job vals te beschuldigen. Dus wat hij zegt is waar, als dat is wat het betekent.

11

Zofar noemt de voorspoed van goddelozen kort

Dan houdt Zofar zijn laatste toespraak. Dit is zijn tweede, en hij is de enige van hen die geen derde houdt.

Toen antwoordde Zofar, de Naämathiet, en zei: Daarom laten mijn gedachten mij antwoorden, en vanwege deze woorden haast ik mij. Ik heb een bestraffing gehoord die mij schande aandoet, maar de Geest zal op grond van mijn inzicht voor mij antwoorden.

JOB 20:1-3

Hij zegt: 'Job, je maakt mij verwijten.' Dit is blijkbaar een reactie op wat Job zei:

Er komt een oordeel, en jullie zullen geoordeeld worden. Daar moeten jullie bang voor zijn. Jullie moeten beseffen dat God jullie zal oordelen om wat jullie doen.

In wezen zegt hij: 'Jullie doen iets verkeerts, en God zal jullie daarvoor ter verantwoording roepen.'

Zofar vat het op als een persoonlijke belediging. Natuurlijk is het ook persoonlijk bedoeld, en er wordt mee gezegd dat ze iets zondigs doen. Zofar voelt zich er niet echt prettig bij dat hem wordt verteld dat hij ongelijk heeft en dat hij voor Gods oordeel zal komen te staan. Daarom vindt hij dat hij nog één keer moet spreken.

Hij zegt:

Weet je dit? Dat altijd al, vanaf het moment dat God de mens op de aarde geplaatst heeft, het gejuich van de goddelozen van korte duur geweest is, en de blijdschap van de huichelaar maar voor een ogenblik, ook al klimt zijn hoogmoed op tot de hemel, en raakt zijn hoofd tot aan de wolken. Hij zal, evenals zijn uitwerpselen, voor altijd vergaan; wie hem gezien hebben, zullen zeggen: Waar is hij? Hij zal wegvluchten als een droom, zodat men hem niet meer kan vinden, en hij zal verjaagd worden als een visioen in de nacht. Het oog dat hem waarnam, doet dat niet meer; en zijn woon plaats ziet hem niet meer. Zijn kinderen proberen bij de armen in de gunst te komen; en zijn handen moeten zijn vermogen teruggeven. Zijn beenderen zijn nog vol van zijn jeugdige kracht, maar ze zullen met hem in het stof neerliggen.

JOB 20:4-11

Hij zegt dat het waar is, zoals Job heeft geopperd, dat de goddelozen soms wel voorspoed hebben. De hoofdstelling van de toespraken van Elifaz en Bildad, en zelfs van Zofars eerdere toespraken, is dat goddeloze mensen geen voorspoed hebben. Goddeloze mensen worden getroffen door ramspoed zoals die waarin Job verkeert, en rechtvaardige mensen hebben die problemen niet. Job wijst erop: 'Nee, eigenlijk is dat niet waar. Zo gaat het niet altijd.'

Zofar zegt: 'Zeker, soms lijken de goddelozen een tijdlang voorspoed te hebben, maar dat duurt maar kort. Ze hebben hun moment van roem en hun moment van voorspoed, maar als ze werkelijk goddeloos zijn, komt er een einde aan.' De suggestie is: 'Dat is wat er met jou is gebeurd, Job. Je hebt je moment van voorspoed gehad, enzovoort. Maar omdat je goddeloos was, duurde het maar kort, en nu is het voorbij.'

12

Kwaad en overvloed in Zofars beeldspraak

In vers 12 zegt hij:

Als het kwaad in zijn mond zoet is, als hij dat verbergt onder zijn tong,

JOB 20:12

Opnieuw wordt de indruk gewekt dat dit is wat Job heeft gedaan. Dat Job van het kwaad geniet zoals iemand van wijn geniet en die in zijn mond houdt om er lang van te genieten. Hij verbergt het onder zijn tong. Zo gaan sommige mensen met het kwaad om. Ze houden van het kwaad, ze houden van de smaak van het kwaad, en toch wordt het kwaad hun eigen ondergang. Het is alsof datgene waarvan ze in hun mond genieten, cobragif is. Blijkbaar gaat hij ervan uit dat dit iemand doodt als hij het inslikt. Ik weet niet of cobragif dodelijk is als je het inslikt. Ik weet bijvoorbeeld dat ratelslangengif dat niet is. Mocht je ratelslangengif binnenkrijgen, bijvoorbeeld terwijl je het uit een wond zuigt, dan is het niet giftig voor je spijsverteringsstelsel. Het is gevaarlijk in je bloedbaan. En hetzelfde geldt voor de cobra. Ik weet het niet. Misschien is cobragif ook giftig als je het eet. Maar het punt is dat de man die van het kwaad geniet, zal ontdekken dat datgene waarvan hij geniet als dodelijk gif in hem is, en dat het hem te gronde zal richten.

Hij zegt in vers 17 dat die man het volgende niet zal zien:

Hij zal de stromen, rivieren, beken van honing en boter niet zien.

JOB 20:17

Dat doet denken aan wat waarschijnlijk de latere woorden van God tot Mozes waren, over hoe Hij de kinderen van Israël naar een land leidde dat overvloede van melk en honing. Honing en room, melk en honing. Dit is beeldspraak, zoals er zoveel voorkomt in de gedichten van de Bijbel. Wat het betekent, is natuurlijk dat een land

met een overvloed aan room of melk en honing een land is met veel weidegrond voor vee. Je krijgt je melk van je vee. Een land dat veel vee kan onderhouden, zal dus veel melk kunnen voortbrengen. Het heeft uitgestrekte weidegronden.

En honing komt natuurlijk van bloeiende planten. Het komt van bijen. Hij zegt dat er landen zijn met een weelderige plantengroei. In een droog deel van de wereld zou zo'n land zeldzaam en bijzonder waardevol zijn, want vee laten grazen in een woestijn is niet het gemakkelijkste wat er is. En hoewel Johannes de Doper op de een of andere manier wilde honing in de woestijn vond om te eten, zou de hoeveelheid natuurlijk beperkt zijn. Er zijn immers maar weinig planten waar de bijen stuifmeel en nectar vandaan kunnen halen. Het punt hier is dus dat een land dat overvloeit van honing en room een land is met een overvloed aan gras, bloemen en dat soort dingen. Honing en room zijn de producten die zo'n land voortbrengt.

13

Zofar beschrijft Gods toorn over goddelozen

Vers 20:

omdat hij geen rust in zijn binnenste gekend heeft, zal hij van wat hij begeerde, niets kunnen redden. Er blijft niets over wat hij kan eten; daarom verwacht hij niets meer van zijn welvaart.

JOB 20:20-21

Dus nogmaals, de gedachte achter deze toespraak is dat het de goddeloze een korte tijd goed gaat, maar dat het van korte duur is.

In de volheid van zijn overvloed krijgt hij het benauwd; de hand van iedere ellendige komt over hem. Laat er wat zijn om zijn buik te vullen, God zal Zijn brandende toorn op hem zenden, en die over hem laten regenen op zijn voedsel. Is hij gevluht voor de ijzeren wapens, dan zal de bronzen boog hem doorboren. Men trekt de pijl, en hij komt uit zijn rug, hij komt glinsterend uit zijn gal; verschrikkingen komen over hem.

JOB 20:22-25

Het aanschouwelijke beeld van iemand die met pijlen wordt doorboord, zodat ze aan de andere kant van zijn lichaam weer naar buiten komen. Het is behoorlijk gruwelijk. Maar het hele beeld moet laten zien hoe iemand op een afschuwelijke manier aan zijn einde komt, een verschrikkelijk einde.

Alle duisternis wacht heimelijk op zijn verborgen goederen. Een vuur dat niet is aangeblazen, verteert hem; wie is overgebleven in zijn tent, vergaat het slecht.

JOB 20:26

Blijkbaar zijn gezin, nadat hij gestorven is. Degenen die in zijn huis achterblijven, zullen ook lijden.

De hemel zal zijn ongerechtigheid openbaren, en de aarde staat tegen hem op. De inkomsten van zijn huis verdwijnen; ze vloeien weg op de dag van Zijn toorn.

JOB 20:27-28

Dat is Gods toorn.

Dit is het wat de goddeloze mens van Godswege ten deel valt, en het erfelijk bezit van zijn woorden van Godswege.

JOB 20:29

Deze mannen houden dus zo'n lange toespraak over rampspoed. In hoofdstuk 18 hield Bildad zo'n lange toespraak over de goddelozen, en hij besluit met de woorden:

Zeker, zo vergaat het de woning van wie onrecht doet, en dit is de plaats van hem die God niet kent.

JOB 18:21

Nu houdt Zofar een soortgelijke toespraak. Hij spreekt over die afschuwelijke rampen die bepaalde mensen overkomen, en hij vat het samen:

Dit is wat een slecht mens van God krijgt.

Dat zijn duidelijk geen erg fijngevoelige dingen om tegen Job te zeggen, aangezien ze suggereren: 'Jij bent die goddeloze man. Jij bent degene die God vergeten is.' Job is God allesbehalve vergeten. Hij heeft het de hele tijd over God gehad en tot God gesproken. Maar met God vergeten bedoelen ze zijn levenswijze. Ze bedoelen dat hij een leven heeft geleid waarin hij geen rekening houdt met God, dat hij een leven heeft geleid waarin hij vergeet dat God de Rechter is. Hij vreest God niet — een zondig leven. En dat is duidelijk niet wat Job heeft gedaan, maar ze blijven onvermurwbaar.

14

Job stelt de feiten tegenover hun theologie

Hun inzicht is eigenlijk helemaal niet verbeterd van de eerste toespraak tot de laatste. Deze mannen hebben een standpunt, en daar wijken ze helemaal niet van af. Job daarentegen overweegt ook andere dingen. Zijn argumenten ontwikkelen zich wel degelijk in een bepaalde richting. Nadat hij zijn gevoelens ongeremd heeft geuit, gaat hij de dingen meestal wat objectiever bekijken. Hij zal zelfs sommige punten die zij

naar voren brengen erkennen, al erkent hij ook dat ze niet helemaal gelijk hebben en dat hun punten niet in alle gevallen opgaan. Maar in hoofdstuk 21 krijgen we Jobs antwoord op deze laatste toespraak van Zofar. Toen antwoordde Job en zei:

Maar Job antwoordde en zei: Luister aandachtig naar mijn woorden, en laat dat jullie vertroosting zijn. Verdraag mij, nu zal ik spreken; en nadat ik gesproken heb, kunnen jullie spotten.

JOB 21:1-3

Met andere woorden: jullie zullen me toch onophoudelijk blijven bespotten, maar geef me de kans een paar woorden te zeggen. Daarna kunnen jullie verdergaan met jullie spot. Jullie luisteren duidelijk niet naar me. Ik vertel jullie dat deze dingen niet kloppen, maar jullie bespotten en bekritisieren me toch. Ik zal er wel op moeten rekenen dat jullie daarmee doorgaan, maar ik krijg hoe dan ook mijn beurt om te zeggen wat ik te zeggen heb.

Wat mij betreft, is mijn klacht tot een mens gericht? Maar al zou het zo zijn, waarom zou mijn geest niet verdrietig zijn? Wend je tot mij, en wees ontzet, en leg de hand op de mond. Ja, als ik hier aan denk, word ik door schrik overmand, en huiver grijpt mijn vlees aan: Waarom leven de goddelozen, worden zij oud, en wordt zelfs hun vermogen groot?

JOB 21:4-7

Nu gaat hij verder met een betoog waarin hij erop wijst dat zowel Elifaz als Zofar het bij het verkeerde eind heeft gehad. Elifaz had eerder in hoofdstuk 15, vers 20, gezegd:

Alle dagen doet de goddeloze zichzelf verdriet aan; en voor de geweldpleger is een klein aantal jaren weggelegd.

JOB 15:20

Maar dat is niet waar. Goddeloze mensen kronkelen niet hun leven lang van de pijn. Ook heeft Zofar in hoofdstuk 20, vers 5, gezegd:

het gejuich van de goddelozen van korte duur geweest is, en de blijdschap van de huichelaar maar voor een ogenblik,

JOB 20:5

Job gaat erop wijzen dat dat niet waar is. De goddelozen hebben niet hun leven lang pijn, en hun triomf is niet noodzakelijkerwijs van korte duur. Soms duurt die hun hele leven.

Hij wijst hen erop dat alles wat ze zeggen in theorie goed klinkt, maar dat het gewoon niet overeenkomt met wat mensen in werkelijkheid waarnemen. Het is verbazingwekkend hoezeer mensen het gevoel hebben dat ze feiten moeten negeren om God te verdedigen, of hun theologie te verdedigen, of iets dergelijks. Het is bijna alsof iemand in het openbaar een getuigenis geeft en zegt: 'Ik heb om dit of dat gebeden, maar het is niet gebeurd.' Dan denk ik haast: 'Daardoor zullen sommige mensen gaan denken dat God geen gebeden verhoort.' Maar ik weet ook dat God niet altijd gebeden verhoort. Er zijn gebeden die God niet verhoort. Het is bijna alsof je dat voor mensen wilt verbergen. Je wilt niet dat de werkelijkheid haar licht werpt op wat volgens ons waar zou moeten zijn binnen onze theologie. Maar als onze theologie niet met de waarheid overeenkomt, dan moet die theologie natuurlijk worden aangepast om met de waarheid overeen te komen.

15

Goddelozen kunnen levenslang voorspoed hebben

Job zegt dat ze het hierin mis hebben. Hij zegt:

Waarom leven de goddelozen, worden zij oud, en wordt zelfs hun vermogen groot? Hun nageslacht is blijvend bij hen en met hen, en hun nakomelingen zijn voor hun ogen. Hun huizen hebben vrede en zijn zonder angst, en de roede van God is niet op hen. Zijn stier bespringt en mist niet; zijn koe kalft en heeft geen misdracht. Zij laten hun jonge kinderen gaan als een kudde, en hun kinderen huppelen. Zij verheffen hun stem met de tamboerijn en de harp, en zij verblijden zich op het geluid van de fluit. Zij slijten hun dagen in het goede; en in een ogenblik dalen zij af in het graf.

JOB 21:7-13

Hij zegt eigenlijk dat ze snel en plotseling het graf ingaan, in plaats van zo lang te moeten lijden als hij. Hij verwacht nog een paar jaar te lijden en dan het graf in te gaan. Hij zegt dat zij in een ogenblik het graf ingaan. Ze sterven plotseling. Iedereen sterft. Maar plotseling sterven is de beste manier om te gaan. Het lijkt erop dat het in veel gevallen niet zo is dat deze mensen een ellendig leven hebben, zelfs niet op enig moment in hun leven. Tot op de dag van hun dood triomferen ze.

Toch zeggen zij tegen God: Wijk van ons, want wij vinden geen vreugde in de kennis van Uw wegen. Wat is de Almachtige, dat wij Hem zouden dienen? En wat baat het ons dat wij bij Hem aandringen?

JOB 21:14-15

Dat is wat ze zeggen.

Maar zie, hun welvaart is niet in hun eigen hand; het voornemen van de goddelozen is ver van mij.

JOB 21:16

Dit vers heeft uitleggers voor raadsels gesteld. Verschillende uitleggers hebben geprobeerd verschillende betekenissen aan dit vers te geven, maar niemand weet precies wat het betekent.

Hij zegt eigenlijk iets over hoe goed ze het hebben, terwijl dit klinkt alsof ze het niet goed hebben. En dan zegt hij:

Ik wil niets te maken hebben met de plannen van slechte mensen.

Sommigen denken dat dit slaat op hun denkwijze wanneer ze zeggen:

Wie is de Almachtige? Waarom zouden we Hem dienen?

Zo denk ik niet. Ik denk er niet zo over. Dat staat ver af van hoe ik denk. In dat opzicht ben ik niet zoals zij. Maar ja, vers 16 is wat onduidelijk.

16

Straf, nakomelingen en de dood die gelijkmaakt

Hoe vaak gebeurt het dat de lamp van de goddelozen wordt uitgedoofd, en hun ondergang hun overkomt; dat God hun in Zijn toorn smarten uitdeelt,

JOB 21:17

Door te vragen hoe vaak dat gebeurt, erkent hij dat het soms gebeurt. Wat Zofar en Elifaz en anderen hebben gezegd, is soms waar. Soms is het waar dat de lamp van de goddelozen wordt uitgedoofd. Soms treft onheil hen inderdaad. Maar hoe vaak

gebeurt het nu werkelijk? Zeker niet altijd. Heel vaak is het niet het geval.

En:

het leed dat God in Zijn woede uitdeelt

dat zij worden als stro voor de wind, en als kaf, dat de wervelwind wegneemt?

JOB 21:18

Maar de vraag is: hoe vaak is dat zo?

Of bergt God de straf voor zijn ongerechtigheid voor zijn kinderen op? Laat Hij het hem vergelden, zodat hij het merkt.

JOB 21:19

Dit is misschien wat hij verwacht dat Zofar en die mannen zullen zeggen. Want Job zegt dat sommige mensen werkelijk goddeloos zijn en tot op de dag van hun dood een voorspoedig en gelukkig leven leiden. Dus misschien loopt hij vooruit op het antwoord dat zijn vrienden zullen geven: 'Nou, dat is waar, maar in die gevallen komt de straf op hun kinderen neer. God bewaart de ongerechtigheid van de vaders en brengt die over op hun kinderen.' Want het is duidelijk dat mensen soms zelf niet lijden vanwege hun eigen wandaden.

Op die veronderstelde tegenwerping antwoordt Job vanaf 'Laat Hij het hem vergelden' dat de schuldige zelf zijn straf moet ondervinden:

Of bergt God de straf voor zijn ongerechtigheid voor zijn kinderen op? Laat Hij het hem vergelden, zodat hij het merkt. Laten zijn ogen zijn ondergang zien, en laat hij drinken van de grimmigheid van de Almachtige! Want wat voor vreugde vindt hij in zijn huis na hem, als het getal van zijn maanden is afgesneden?

JOB 21:19-21

Met andere woorden, jullie zeggen dat deze man wordt gestraft doordat zijn kinderen na zijn dood lijden. Maar wat kan hem dat schelen? Hij zou tijdens zijn eigen leven gestraft moeten worden. Laat hem met eigen ogen de vergelding zien die God over hem brengt. Dat is de gerechtigheid die we zouden zoeken. Het is voor hem geen gerechtigheid dat zijn kinderen lijden nadat hij dood is en niets meer weet.

Kan men God kennis bijbrengen, terwijl Hij hen die hoog zijn, oordeelt? De een sterft terwijl zijn kracht nog ongebroken is, terwijl hij geheel zonder zorgen en gerust is. Zijn vaten zijn vol melk, en het merg van zijn beenderen is doordrenkt. De ander daarentegen sterft met een bittere ziel, en hij heeft niet van het goede gegeten. Zij liggen samen in het stof, en de maden overdekken hen.

JOB 21:22-26

Dit klinkt sterk als iets uit Prediker, want in Prediker zegt Salomo dit vaak: de wijze overkomt hetzelfde als de dwaas. Iedereen sterft. Sommige mensen leiden een gelukkig leven, anderen een ongelukkig leven, maar uiteindelijk sterven ze allemaal. De dood maakt iedereen gelijk.

Ik denk dat hij voortbouwt op de vorige alinea, waar hij zei: ‘Wat heeft het voor zin om te zeggen dat deze man gestraft wordt doordat zijn kinderen na zijn dood gestraft worden?’ Zodra hij dood is, is hij gelijk aan alle anderen. Wat er met zijn kinderen gebeurt, zal hem geen pijn meer doen. Hij zal zich daar niet druk om maken. Hij is naar de plaats gegaan waar iedereen naartoe gaat. Of hij ellendig of comfortabel heeft geleefd, behoort nu allemaal tot het verleden, en niets wat er in de toekomst gebeurt, zal hem nog raken.

17

Goddelozen krijgen soms een eervolle begrafenis

Zie, ik ken jullie gedachten, en de listige plannen waarmee jullie mij geweld aandoen. Want jullie zeggen: Waar is het huis van de edele, en waar is de tent, de woning van de goddelozen? Hebben jullie het niet gevraagd aan de voorbijgangers op de weg, en erkennen jullie hun aanwijzingen niet? Want de kwaaddoener wordt gespaard voor de dag van de ondergang; voor de dag van de verbolgenheden worden zij in veiligheid gebracht. Wie vertelt hem in zijn gezicht welke weg hij gaat? Als hij wat doet, wie vergeldt het hem? Uiteindelijk wordt hij naar de graven gebracht, en men waakt over zijn grafheuvel. De kluiten van het dal zijn hem aangenaam, en alle mensen trekken achter hem aan; en zij die vóór hem geweest zijn, zijn niet te tellen. Wat troosten jullie mij dan met lege woorden! Van jullie antwoorden blijft alleen ontrouw over.

JOB 21:27-34

In dit laatste gedeelte van hoofdstuk 21 zegt hij eigenlijk: ‘Jullie zeggen dat de goddeloze nu dood is. Hij sterft, en daarmee is het voor hem afgelopen. Maar hebben jullie het dan niet gehoord? Praat eens met reizigers. Praat eens met mensen die meer hebben gezien dan jullie. Jullie moeten ergens in een ivoren toren hebben geleefd om te denken zoals jullie denken.’

Als je praat met mensen die onderweg zijn, die op allerlei plaatsen zijn geweest, die het een en ander hebben gezien — kennelijk dingen die jullie niet hebben gezien — dan zul je ontdekken dat goddeloze mensen inderdaad vaak sterven, maar dat ze comfortabel sterven. Ze krijgen een mooie begrafenis. Veel mensen bewijzen hun eer nadat ze gestorven zijn. En wat gebeurt er met hen? Ze gaan de weg die anderen vóór hen zijn

gegaan en die anderen na hen zullen gaan. Dat is niet zo'n zware straf vergeleken met de dingen die veel mensen tijdens hun leven ondergaan. Iedereen sterft. De goddeloze sterft, maar dat is niet echt een rechtvaardig oordeel voor alles wat hij heeft gedaan, aangezien zelfs rechtvaardige mensen ook sterven. Er zou nog een andere vergelding moeten zijn, zegt hij.

18

God heeft wel behagen in Jobs rechtvaardigheid

Nu spreekt Elifaz voor de derde keer, in hoofdstuk 22.

Toen antwoordde Elifaz, de Temaniet, en zei: Zou een man God tot nut zijn? Maar voor zichzelf zal de verstandige tot nut zijn. Is het een vreugde voor de Almachtige dat jij rechtvaardig bent; of winst dat jij je wegen vervolmaakt?

JOB 22:1-3

Het veronderstelde antwoord is nee. Wat hij in wezen zegt, is: 'Job, jij beweert dat je rechtvaardig bent. Dat is je verdediging, maar is God je werkelijk iets verschuldigd als je rechtvaardig bent? Schept Hij enig bijzonder behagen in rechtvaardige mensen?'

Hier heeft Elifaz het helemaal mis, want God schepte wel degelijk behagen in Jobs gerechtigheid. Hij sprak er zelfs vol lof over tegenover de duivel. God schept wel degelijk behagen in rechtvaardige mensen. Maar Elifaz probeert te zeggen: 'Ook al beweer je rechtvaardig te zijn, waarom zou God daar dan van onder de indruk moeten zijn? Waarom zou God je moeten sparen?'

Hij zegt:

Is het omdat je god vrezend bent dat Hij je bestraft, dat Hij met je in het gericht komt? Is je slechtheid niet groot, en zijn je ongerechtigheden niet eindeloos?

JOB 22:4-5

Nu zegt hij: 'Jij zegt dat je God vreest en dat God daardoor op de een of andere manier onder de indruk zal zijn of bij je in het krijt zal staan. Maar het is beslist niet vanwege je vrees voor God dat dit je overkomt', zegt Elifaz. Maar hij heeft het mis. Dat is precies waarom het hem overkwam. Het overkwam Job omdat God zei dat Job Hem vreesde. God beschreef hem zo:

De HEERE zei tegen de satan: Hebt u ook acht geslagen op Mijn dienaar Job? Want er is niemand op de aarde zoals hij, een vroom en oprecht man, hij is godvrezend en keert zich af van het kwaad.

JOB 1:8

Het was vanwege die gesteldheid van Job dat hij aan deze beproeving werd onderworpen. Maar Elifaz zegt het tegenovergestelde: nee, het is niet omdat je God vreest. Het is omdat:

je bent door en door slecht en je blijft maar kwaad doen

19

Valse beschuldigingen over Jobs zorg voor armen

Want je hebt zonder reden van je broeders een onderpand genomen, en je hebt de kleding van naakten uitgetrokken. Aan de vermoeide gaf je geen water te drinken, en je hebt de hongerige brood onthouden. Maar was er een man met macht, voor hem was het land, en een aanzienlijk persoon woonde er. Weduwen heb je met lege handen weggestuurd, en de armen van de wezen werden verbrijzeld. Dáárom zijn er strikken rondom je, en word je plotseling door schrik overmand.

JOB 22:6-10

Deze beschuldigingen zijn onwaar. Hij ontkent ze stuk voor stuk in hoofdstuk 31. De gedachte dat hij onderpanden had genomen en de armen hun kleren had uitgetrokken, heeft te maken met het volgende. Wanneer een arme man echt in financiële moeilijkheden zat en bij een rijke man kwam om iets te lenen, kon die rijke man iets van hem als pand nemen, dus als onderpand. Maar een arme man had vaak weinig wat hij als onderpand kon achterlaten, behalve zijn eigen kleren.

Later, in het boek Exodus, verbood de wet iemand die aan de armen leende daadwerkelijk om hun mantel als onderpand voor de lening te nemen. Of Hij zegt dat, als je die toch neemt, je hem 's nachts aan hem moet teruggeven, zodat hij erin kan slapen, omdat het alles is wat hij heeft.

De beschuldiging hier in vers 6 is dat hij onderpanden heeft genomen van mensen die geld van hem hadden geleend, en hun de kleren van het lijf heeft getrokken. Daarbij wordt geïmpliceerd dat het om armen gaat. Dat wil zeggen, hij heeft het onbarmhartige gedaan dat de wet zelf later zou verbieden: de kleren van mensen als onderpand nemen.

Job heeft dat niet gedaan. In hoofdstuk 31, vers 19, zegt hij:

Als ik iemand heb zien omkomen, omdat hij zonder kleding was,
en omdat de arme geen bedekking had;

JOB 31:19

Dat staat trouwens midden in een retorische uitspraak: als ik een van deze dingen heb gedaan, laat deze rampen dan over mij komen. Daarmee zegt hij impliciet: ik heb ze niet gedaan, en daarom zouden deze rampen ook niet over mij moeten komen. Maar hij vermeldt dat hij niemand heeft zien omkomen door gebrek aan kleding, en geen arme door gebrek aan bedekking. In vers 20 van hoofdstuk 31 zegt hij zelfs:

als zijn heupen mij niet gezegend hebben, omdat hij zich
verwarmde met de wol van mijn schapen.

JOB 31:20

Ook dit wordt als een retorische uitspraak verwoord, en we zitten er middenin. De uitspraken zelf klinken wat onbeholpen. Maar wat hij zegt, is eigenlijk: ik heb hem nooit kleding afgenomen. Sterker nog, iedere arme die ik ken heeft mij gezegend, omdat hij zich 's nachts heeft gewarmd met wol van mijn schapen die ik hem heb gegeven. Het is dus het tegenovergestelde van wat hem wordt verweten.

In vers 7 van hoofdstuk 22 zegt Elifaz:

Je hebt vermoeide mensen geen water te drinken gegeven. Je hebt mensen die honger hadden geen brood gegeven.

Maar in hoofdstuk 31, vers 17, zegt hij: nee,

als ik mijn stuk brood alleen gegeten heb, zodat de wees daarvan
niet gegeten heeft

JOB 31:17

Er staat:

— ja, hij is vanaf mijn jeugd bij mij opgegroeid, als bij een vader, en de weduwe heb ik vanaf de buik van mijn moeder geleid.

JOB 31:18

Dat wil zeggen: ik heb altijd, vanaf mijn jeugd, de wezen en de weduwen geholpen. Ik heb ze altijd aan mijn tafel gehad. Ik heb altijd voor ze gezorgd.

Dus wanneer Elifaz in hoofdstuk 22, vers 9, zegt:

Weduwen heb je met lege handen weggestuurd, en de armen van de wezen werden verbrijzeld.

JOB 22:9

zijn dat natuurlijk allemaal gewoon leugens. Dit zijn allemaal gewoon valse beschuldigingen. Het is verbazingwekkend dat Job bijna negen hoofdstukken of zo wacht voordat hij erop antwoordt. Want wanneer het gedrag van een man op deze gebieden voorbeeldig is geweest en iemand hem ervan beschuldigt dat hij precies het tegenovergestelde doet, zou je denken dat hij ertussen wil komen en zeggen: 'Nee, dat is een leugen.' Job zegt uiteindelijk ook dat het een leugen is, maar hij doet dat niet meteen. Hij zit daar gewoon en incasseert die beledigingen.

Dáárom zijn er strikken rondom je, en word je plotseling door schrik overmand. Of zie je de duisternis niet, en de vloed van water die je bedekt?

JOB 22:10-11

Daar heb je die twee beelden die ik noemde. Ze komen zo vaak voor in de poëzie: duisternis en een overvloed aan water die je bedekt, overspoeld worden door moeilijkheden.

20

Elifaz verdraait Jobs woorden over God

Is God niet in de hoge hemel? Zie toch de hoogste sterren, hoe verheven ze zijn. Maar jij zegt: Wat weet God ervan? Zou Hij door de donkere wolken heen oordelen?

JOB 22:12-13

Job had nooit gezegd:

Wat weet God nou?

Ik zal je dit zeggen: als iemand die veel dingen zegt, waarvan sommige omstreken zijn, vind ik het ergerlijk wanneer ik mensen dingen tegen mij hoor herhalen die ik volgens hen heb gezegd, terwijl het het tegenovergestelde is van wat ik heb gezegd. Je denkt: ik heb mijn best gedaan om te zeggen wat ik bedoelde, en nu praat je tegen me alsof ik iets heel anders heb gezegd dan wat ik überhaupt geloof.

Ik weet zeker dat Job datzelfde gevoel had, elke keer dat ze zeggen: 'Jij zegt dat God het niet weet. Jij zegt dat God niet wijs is.' Job had geen van die dingen gezegd. Maar hij houdt zijn mond tot het weer zijn beurt is om te spreken, hoewel die dingen hem vreselijk moeten ergeren.

De wolken zijn voor Hem een schuilplaats, zodat Hij niet ziet; en Hij wandelt over de omtrek van de hemel.

JOB 22:14

Zo geeft hij in vers 13 en 14 weer wat Job zou hebben gezegd. Hij zegt: 'Jij zegt:

Wat weet God nou? Kan God door die diepe duisternis heen oordelen?

God gaat schuil achter wolken. Misschien kan Hij ons daar niet doorheen zien. Hij wandelt zo hoog boven de omtrek van de hemel dat Hij ons helemaal hier beneden niet kan zien. Dus God kan niet werkelijk weten wat er gaande is.' Zo stelt hij Jobs standpunt voor, hoewel Job nooit zulke dingen heeft gezegd.

21

Het oordeel en vreugde om andermans rampspoed

Vers 15:

Blijf je je houden aan het eeuwenoude pad dat de onrechtvaardige mensen betreden hebben? Zij zijn uitgeroeid, terwijl het de tijd nog niet was; een rivier is over hun fundament uitgestort.

JOB 22:15-16

Ik weet niet zeker of hij hier naar de zondvloed in de tijd van Noach verwijst. Hij zou op die zondvloed kunnen zinspelen, hoewel hij niet 'de vloed' zegt.

Vertalersnoot: De Engelse vertaling die Gregg in Job 22:16 bespreekt, heeft 'een vloed', waar het bovenstaande Nederlandse citaat 'een rivier' heeft. Er zijn overstromingen, en een watervloed. In vers 11 zegt hij bijvoorbeeld dat een watervloed Job heeft overspoeld. Dus de vloed hier is misschien geen verwijzing naar de zondvloed in de tijd van Noach. Het kan gewoon een vloed van moeilijkheden betekenen, golven van beproevingen.

Zij zeggen tegen God: Wijk van ons! Wat zou de Almachtige voor hen doen? Hij had immers hun huizen met het goede gevuld. Daarom is het voornemen van de goddelozen ver van mij.

JOB 22:17-18

Dit gedeelte,

Maar zie, hun welvaart is niet in hun eigen hand; het voornemen van de goddelozen is ver van mij.

JOB 21:16

staat ook eerder, in dat vers waarvan ik zei dat het zo moeilijk uit te leggen was: hoofdstuk 21, vers 16. Job had dat gezegd, dus misschien citeert Elifaz hier nog steeds Job.

Vers 19:

De rechtvaardigen zien het en verblijden zich, en de onschuldige bespot hen.

JOB 22:19

Let eens op wat dit eigenlijk impliceert. Hij zegt dat de goddeloze mensen lijden, maar dat de rechtvaardige mensen lachen en zich verheugen over hun lijden. Hebben ze niet steeds gezegd dat Job een goddeloos mens is, en daarmee gesuggereerd dat zij dat niet zijn, omdat deze dingen hun niet zijn overkomen? Zij zijn rechtvaardige mensen. Lachen ze? Verheugen ze zich over zijn rampspoed? Het klinkt bijna alsof ze dat zeggen.

Vervolgens staat in vers 20 wat de onschuldigen en de rechtvaardigen zeggen:

Immers, onze tegenstander wordt uitgeroeid, en het vuur verteert wat van hen over is.

JOB 22:20

22

Elifaz roept Job ten onrechte tot bekering

De verzen vanaf vers 21 tot het einde worden vaak aangehaald. Ze vormen bijna een goede evangelisatiepreek. Ik heb daadwerkelijk iemand gekend die deze verzen jaren geleden op muziek heeft gezet. Een heel mooi lied, een oproep om God te leren kennen, met de beloften die gedaan worden aan degenen die zich met God vertrouwd willen maken. Alles wat Elifaz vanaf vers 21 tot het einde van het hoofdstuk zegt, is uitstekend. Deze dingen zijn alleen niet op Job van toepassing. Als hij spreekt tegen iemand die werkelijk van God vervreemd was, zou je nauwelijks op een tederder en innemender oproep tot bekering kunnen hopen.

Elifaz is een goed mens. Hij is iemand die het beste met Job voorheeft. Hij is er heel zeker van dat Job de oorzaak van zijn problemen negeert en die niet belijdt. Maar wat hij in deze laatste verzen tegen Job zegt, zou een prachtige preek zijn als het op Job van toepassing was. En dat is het niet.

Hij zegt:

Gewen je toch aan Hem en heb vrede; daardoor zal het goede over je komen. Ontvang toch het onderricht uit Zijn mond, en leg Zijn woorden in je hart. Als je je bekeert tot de Almachtige, zul je gebouwd worden. Doe het onrecht ver weg van je tent. Laat het goud in het stof liggen, en het goud van Ofir bij de rots van de beken, dan zal de Almachtige je goud zijn, en je schatten aan zilver. Ja, dan zul je vreugde scheppen in de Almachtige, en je zult je gezicht tot God opheffen. Je zult vurig tot Hem bidden, en Hij zal je verhoren; en je zult je geloften nakomen. Als je een zaak besluit, dan komt die voor je tot stand; en op je wegen zal het licht schijnen. Als ze iemand vernederen, en je zegt: Omhoog! dan zal God degene die de ogen heeft neergeslagen, verlossen. Hij zal zelfs degene bevrijden die niet onschuldig is; die wordt bevrijd door de reinheid van jouw handen.

JOB 22:21-30

Dat wil zeggen: Elifaz roept Job op zijn verhouding met God in orde te brengen en de ongerechtigheid uit zijn tent weg te doen. Dat laatste kon Job niet doen, omdat er geen ongerechtigheid in zijn tent was. Als deze oproep wel van toepassing was geweest, zou de belofte luiden: 'Als je je verhouding met God in orde brengt, zullen je omstandigheden ten goede veranderen.' God zal naar je gebeden luisteren. Je zult zonder schaamte je gezicht tot God opheffen. God zal je rijkdom zijn. God zal je vreugde zijn. Zelfs mensen die niet onschuldig zijn, zullen vanwege jouw reinheid bevrijd worden.

Dit zou kunnen verwijzen naar hoe Job door zijn reinheid en offers voor het geestelijke welzijn van zijn kinderen zorgde. Bedenk dat we niet weten of zijn kinderen onschuldig waren of niet. Hij wist zelf niet eens of ze onschuldig waren. Hij dacht:

Het gebeurde dan, als de dagen van de maaltijden voorbij waren, dat Job hen bij zich riep en hen heiligde. Hij stond 's morgens vroeg op en bracht brandoffers, voor ieder van hen één, want Job zei: Misschien hebben mijn kinderen gezondigd en God in hun hart vaarwel gezegd. Zo deed Job alle dagen.

JOB 1:5

‘Misschien zijn ze niet onschuldig.’ Maar hij vertrouwde erop dat zijn eigen positie voor God en het offer dat hij namens hen bracht, ertoe zouden leiden dat God ook hen zou bevrijden. Dat gebeurde niet, in die zin dat ze stierven. Maar misschien verwijst het naar zoiets: zelfs degenen om wie je geeft, ook als ze niet onschuldig zijn, zal God bevrijden wanneer je een vriend van God bent.

We weten dat God Lot en zijn gezin bevrijdde vanwege Abrahams voorbede. Natuurlijk wordt Lot zelf een rechtvaardig man genoemd, maar we weten niet of zijn dochters ooit zo beschouwd zouden worden. Soms bevrijdt God mensen die minder onschuldig zijn, omdat iemand die onschuldig is zich om hen bekommert.

Ik denk dat de uitspraken die Elifaz hier in dit gedeelte doet, leerstellig waar en goed en aansprekend zijn. Als Job in zonde had geleefd, zouden ze waarschijnlijk tot de beste dingen hebben behoord die hij tegen hem had kunnen zeggen. Maar omdat dat niet zo was, is de preek volkomen ontoepasselijk.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Job 18:2-3
- Job 18:4
- Job 18:5-21

- Job 8:4
- Job 19:2-6
- Job 19:7-8
- Job 19:8-14
- Job 19:15-20
- Job 19:21-22
- Job 19:23
- Job 19:23-24
- Job 31:35
- Job 19:25
- Job 19:25-27
- Job 42:5
- Job 19:28-29
- Job 20:1-3
- Job 20:4-11
- Job 20:12
- Job 20:17
- Job 20:20-21
- Job 20:22-25
- Job 20:26
- Job 20:27-28
- Job 20:29
- Job 18:21
- Job 21:1-3
- Job 21:4-7
- Job 15:20
- Job 20:5
- Job 21:7-13
- Job 21:14-15
- Job 21:16
- Job 21:17
- Job 21:18
- Job 21:19
- Job 21:19-21

- Job 21:22-26
- Job 21:27-34
- Job 22:1-3
- Job 22:4-5
- Job 1:8
- Job 22:6-10
- Job 31:19
- Job 31:20
- Job 31:17
- Job 31:18
- Job 22:9
- Job 22:10-11
- Job 22:12-13
- Job 22:14
- Job 22:15-16
- Job 22:17-18
- Job 22:19
- Job 22:20
- Job 22:21-30
- Job 1:5

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.